

Hunsfosposten

Julen 1953

ÅRSOVERSIKT

I begynnelsen av 1953 så det meget mørkt ut på papirmarkedet. Det ene land etter det annet hadde stoppet lisensieringen, det vil si de fikk ikke valuta til å kjøpe papir for, og følgen var at vi fikk en så liten tilgang på ordrer at vi måtte kjøre diverse poster på lager. Dette gjorde vi for å holde alle beskjefte og i håp om at tidene skulle bedre sig.

I løpet av sommeren og høsten, og i særdeleshet den siste del av 1953 friga flere land innførselen av papir i sterkere grad enn tidligere. Følgen av dette har vært at ordrebeholdningen nu ved nyttår er meget god, og at utsiktene for vinteren og våren er tilfredsstillende. For enkelte papirsorter, og da i særdeleshet når det gjelder Yankee-maskinene, har etterspørselen fra våre gamle kunder vært så stor at vi ikke på langt nær har kunnet tilfredsstillende disse. Vi er gjentagne ganger blitt bedt om å skaffe dem papir til deres fabrikker. Det er nokså kjedelig å si nei til kunder som har vært trofaste gjennom alle år, når de nu sitter med så godt som ingenting på lager, og selv trues med stans på grunn av mangel på papir. Disse kunder er ikke selv skyld i dette,

det er mangel på valuta som har hindret dem i å holde sine lagre på normal høide.

Hvad fabrikkens drift angår har vi for det første fått inn en ny turbin, som har øket virkningsgraden betraktelig. Siden er cellulosefabrikken utbygget og de to nye kokere er kommet i drift og arbeider tilfredsstillende. Vi er nu helt selvforsynte med sulfittcellulose. To av massebingene er modernisert og den tredje står for tur. Sileriet moderniseres, likeledes en del av renseriet. Man har begynt på ombygning av syretankene hvortil den gamle koker først blev satt op og skjødt på med en hel ring. Ved siden av den kommer til neste år en stor ny beholder som skal leveres fra Fredrikstad mek. Verksted.

Hvad papirfabrikken angår har Maskin I fått en ny sugegusk av amerikansk fabrikat, og vil få en ny 1. press i løpet av kommende år av samme type som Maskin V har. Maskinene III og IV har fått sine cylindere slipt og er nu som nye. Likeledes har Maskin IV fått en hette som arbeider meget tilfredsstillende og som har øket produksjonen.

Hvad Maskin V angår har det nylig vært skrevet om denne i en egen artikkel, og her vil som sagt arbeidet fortsette også utover 1954.

Det største vi har fått i år er det nye fyrhus med jernbanespor over sagtomten. Dette fyrhus har en kapasitet på 45 tonn damp pr. time, og vårt nuværende maksimale forbruk er 33 tonn.

Som leserne vil forstå er det her tatt rikelig i med henblikk på et større forbruk. Selve fyrkjelen er bygget for 25 kg.s trykk og fyrhuset er lagt for sig selv på sagtomten med plass for oljetanker og stor kullbinge. Kjelen er nemlig bygget således at den kan arbeide både med kull og olje. På de prøver som har vært foretatt med den nu viser fyrhuset en virkningsgrad varierende mellom 90 og 92 %. Til sammenligning kan nevnes at det gamle fyrhus hadde 80 % virkningsgrad.

Hvad som videre skal skje på den annen side av elven er foreløpig ikke tatt standpunkt til, men det ligger mange fremtidsdrømmer til grunn for at fyrhuset er plasert på den siden av elven.

Jeg vil så benytte anledningen til å ønske alle mine medarbeidere på Hunsfos en riktig godt jul og et riktig godt nyttår.

Hunsfos, 9. des. 1953.

Johs. B. Knobel.

JULEGAVEN

Av pastor Johs. R. Johannessen

Spenningen er stor når julekvel- den er kommet. Hva rommer de hemmelighetsfulle pakkene som be- finner seg under juletreet i stua? For barna blir det nesten ikke til å holde ut når det nærmer seg ti- den da pakkene skal åpnes. Kan- skje må en av de minste ha en liten pakke på forskudd for at ikke utålmodigheten skal bli altfor stor. Men når så alle pakkene er åpnet og papiret ligge strødd utover gul- vet, faller stillheten på. En har fått en leke som var meget interes- sant, en annen en bildebok som fullstendig fanger oppmerksamhe- ten.

Julen er en gavenes tid. Man kan av og til være tilbøyelig til å gå forlangt slik at budsjettet har lett for å overskrides. Selv om man nok kunne ha lyst til å overraske også andre med en hyggelig gave, blir det nok for de fleste å begren- se det til de aller nærmeste. Men gildt er det både for dem som tar imot og for dem som gir.

Egentlig er der også noe be- tegnende i dette. Der er nemlig en annen som også har gitt julegave, og det er Gud selv. Og hans gave er så verdifull at den tåler ikke sammenligning med noen annen. Bibelen forteller at Gud elsket så han ga sin sønn. Når vi gjennom julens evangelium ser barnet som er født og som ligger i krybben i Betlehem, så ser vi nettopp der Guds gave til menneskeslekten. Hvorfor brakte han nettopp en slik gave? Fordi menneskene mest av alt trengte en som kunne frelse fra synd og evig fortapelse.

Det er alltid gildt for den som gir, når gaven blir godt mottatt. Ser man et ansikt som stråler av begeistring, blir man selv glad. Men griner de på nesen og er misfornøyd, da blir man selv trist.

Gud tenkte på deg da han ga sin store julegave. Hva synes du om den? Er du av de likegyldige som ikke bryr deg med den? Da må du stanse opp for budskapet i år og begynne å tenke over hvor verdifull den er. Er du av de mis- fornøyd som synes Gud heller kunne gitt en annen gave? Du bør tenke over enda en gang hvorfor Gud måtte gi nettopp det han ga.

La julen i år få bety enda noe mer enn renvaskede hus, fylte spis- kammere og hyggelige gaver. La den bety det at du tar imot julens største og mest verdifulle gave, den som er kommet fra Gud selv.

DET SKJEDDE

Luk. 2, 1—20.

Det som skjedde i Betlehem i tidens fylde er den største begiven- het i slektens historie. Derved mu- liggjøres slektens frelse. Hva skjed- de? Gud ble menneske. Det er så stort et under at Bibelen kaller det Gudfryktens hemmelighet.

Det skjedde da all verden skulle innskives i manntall, at Jesus ble født. Da Gud monstret verden så han ingen rettferdige, ingen rene, ingen som gjorde godt, men alt kjød hadde fordervet sin vei.

En slik verden elsket Gud så at han ga den sin sønn, Johs. 3—16. Han ble født under loven for å frikjøpe dem som var under loven for at vi skulle få barnekår. Han ble din og min stedfortreder inn for Faderen, Guds lam som bar ver- dens synd. Din straff tok han på seg, Guds vrede som du fortjente smakte han da han ropte: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg!» Han gjorde ham til intet som hadde dødens velde, det er djevelen. Jeg har vunnet, Jesus vant, døden oppslukt er til seir, Jesus mørkets fyrste bandt osv.

Det er skjedd for deg. — Du som leser dette, hvorledes har du stillet deg til Jesus og hans gjer- ning for deg? Har du tatt imot ham? Alle dem som tok imot ham, dem ga han rett til å bli Guds barn, dem som tror på hans navn. Johs. 1—12.

Den som tror på sønnen har evig liv, men den som ikke vil tro på sønnen, skal ikke se livet, men Guds vrede blir over ham. Johs. 3 —36.

Her leser du hva som skjer med den som tror på ham. De får barne- rett hos Gud og evig liv, men og- så hva som skjer med dem som ikke vil tro på Jesus. Guds vrede blir over dem.

Jens Dalen.

JULENS BUDSKAP

Julen har ikke samme betydning for alle mennesker. Altfor mange fester seg bare ved den ytre siden: mat, drikke og julefester. Men jul- en er ikke bare en tradisjon med gaver og selskaper. Den har en langt dypere mening. Julen bringer oss et budskap fra Gud. Det vi skal minnes i julen er at det var Gud selv som steg ned for å frelse den faldne menneskeslekt. Bibelen sier nemlig: I begynnelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Og Ordet ble kjød og tok bolig blant oss.

Menneskets syndefall og onde natur førte det bort fra Gud. Det kom ut på syndens mørke og fare- fulle vei. Men Gud slapp ikke men- nesket av syne. Han besluttet i sin uendelige kjærlighet at han ville forene den falne menneskeslekt med seg. Og dette gjorde han på den måten at han sendte sin sønn, Jesus Kristus, til verden for å sone slektens synd. Så åpnet han adgan- gen til samfunn med seg derved at hver den som tror på Jesus ikke skal fortapes, men ha evig liv. Kjernen i julebudskapet er dette: Jesusbarnet som kom til jord hin julenatt, og som ble og er verdens Frelser.

Julens budskap er like aktuelt i dag som den gang englene sang: «Eder er i dag en Frelser født.» Også i dag bringer det bud til oss fra lysets verden, bud om solopp- gang fra det høye. Bud om lysets seier over mørket, det sanne lys som opplyser hvert formørket men- neskehjerte og viser det veien til- bake til livets Herre.

«Du skal kalle hans navn Jesus, for han skal frelse sitt folk fra deres synder.» Han fikk navnet Jesus. Det betyr frelser, og han sa om seg selv: «Jeg er veien, sannheten og livet; ingen kommer til Faderen uten ved meg.» Og i Hebr. 7, vers 25 står det at han kan fullkomment frelse dem som kommer til Gud ved ham.

Hvor godt at det finnes en vei

HUNSFOSPOSTEN

utgitt av:

Hunfos Fabrikker

Hunfos Arbeiderforening

Hunfos Bedriftsidrettslag

Redaktør:

Edv. Tobiassen

Trykt hos

Edgar Høgfeldt A.s, Kristiansand S.
på Hunfos' Satinert trefritt trykk 110 gr.

GOD JUL

GODT NYTT ÅR

ønsker Hunfosposten alle sine le-
sere og annonsører.

Redaksjonen.

*

Styret i Hunfos Arbeiderforening
ønsker alle ved Hunfos Fa-
brikker en gledelig jul og et godt
nytt år med ønske om fortsatt godt
samarbeide.

Ingulf Reinhartsen,
formann.

*

Styret i Hunfos Bedriftsidretts-
lag ønsker alle på Hunfos en rik-
tig god jul og et godt nytt år og
takker for utvist interesse og støtte
i året som gikk.

Asbjørn Oksum,
formann.

som fører oss tilbake til en har-
monisk forbindelse med Gud som
er den rette far for alt som kalles
barn i himmelen og på jorden. Det
var den veien Jesus åpnet for oss,
og den er åpen i dag for enhver
som vil komme inn på den.

Med disse ord vil jeg få ønske
Hunfospostens lesere en gleden-
lig jul. La julens budskap få gjøre
sin virkning i sinnet, så du kan få
en sann og ekte juleglede i hjertet.
Da først vil du få det rette ut-
bytte av julen og forstå noe av
dens dype mening.

Arthur Redse.

Ingeniør P. A. Ellingsen 70 år

Vårt mangeårige styremedlem,
ingeniør P. A. Ellingsen, fyller den
16. januar 1954 sytti år.

Ellingsen er født i Oslo og er
sønn av grosserer Thorvald Elling-
sen, som er en av stifterne av
Hunfos Fabrikker.

Da Hunfos Fabrikker i 1886
overtok restene etter det gamle sel-
skap Otterelvns Papirfabrik, var
Ellingsens far en av de fire initia-
tivtagere som fikk grunnlagt det
nuværende selskap. Ellingsens far
satt i Hunfos's styre som for-
mann fra 1886 til 1905. Det er
derfor en tradisjon i Ellingsens for-
bindelse med Hunfos. Selv trådte
han inn i styret i 1932 og har si-
den sittet uavbrutt i 21 år, de
siste år som viseformann.

Ved siden av dette hverv er
han for tiden med i styret i Chri-
stiania Spigerverk, Nylands Verk-
sted, hvor han er formann i styret,
Tofte Cellulosefabrik, Nordland
Portland Cementfabrik og Sønd-
fjeldske Dampskibsselskab. Han
er således en meget benyttet mann
som industrien har lagt meget be-
slag på. Selv driver han for tiden
sin store maskinagenturforretning,
P. A. Ellingsen, Oslo, og ved siden
av dette er han sterkt interessert
i Isolasjonskompaniet Ikas.

Ellingsen ble student i 1904,
gikk først på den tekniske høi-
skole i Charlottenburg og tok sin
diplomingeniøreksamen i Dresden
i 1909. Han var ansatt som in-
geniør ved Greaker Cellulosefabrik

fra 1909 til 1914, men før den tid
praktiserte han her på Hunfos i
det gamle tresliperiet, og man kan
således si at han fikk sin første
opplæring i den edle papirmaker-
kunst her hos oss. Mange er de
minner han har fra den tid da
sliperiet just ikke så ut som det
gjør idag.

De som kjenner Ellingsen for-
står godt hvorfor han er en sterkt
benyttet mann. Hans gode utdan-
nelse, sunde forretningsførsel, ær-
lige likefremme optreden, har gjort
ham avholdt av alle.

Ikke minst her på Hunfos har
vi hatt gleden av hans kunnskaper
og hans person, og den kjærlighet
han omfatter Hunfos med er no-
get utenfor det vanlige. Aldri har
han sagt «nei» til noget som kan
fremme Hunfos's vé og vel, heri
inkludert alle de som er ansatt her.
Vi vil spesielt nevne hans store
interesse for pensjonen og ferie-
hjemmet.

Vi som har vunnet Ellingsen
som venn beklager bare at årene
går så fort, men med hans fysiske
kraft og lyse sind håper vi at han
ennu i mange år kan virke sammen
med oss.

Denne vår hilsen til ham på 70-
års dagen kommer i julenummeret,
idet bladet ikke utkommer så tid-
lig i januar at vi kan gratulere ham
før 70-års dagen, men i grunnen
så er det en forbindelse mellom
Ellingsen og julen, idet han alltid
gir og gir og aldri ber om noe selv,
og derfor passer han godt inn i
dette julenummer.

På vegne av alle her på Hun-
fos som holder av dig, ønskes du
tillykke med 70-års dagen.

J. B. K.

60 år

Bjarne Nordhagen, kløvsagen,
fyller 60 år den 2. jan. 1954. Han
er født i Oslo. Bare 15 år gammel
dro han til sjøs, og var ute og
seilte i 11 år. I 1916 var hans far,
Magnus Nordhagen, blitt formann
og filer på sagen på Hunfos, og
da sønnen kom hjem fra sjøen høs-
ten 1919, ble det til at han også
begynte på Hunfos. De første 6
månedene arbeidet han i papirfa-
brikken, men flyttet så over til
kløvsagen, hvor han av sin far fikk

Kongens fortjenstmedalje overrekkes

Hassel Beurling.

Viktor Beurling.

Kristian Fosheim.

Det er fest på Hunnsfos i dag, sa ordfører Ole Jørgensen i sin tale da disse tre den 8. desember var blitt overrakt H. M. Kongens fortjenstmedalje, og det var rett. Det var fest i mer enn en forstand. Det var også første gang kongens sølv ble delt ut i vårt nye festlokale.

Direktør Knobel og frue var festens vertskap, og de hadde selv ordnet med arrangementet, som var vellykket i alle deler.

Gjestene, utenom hedersgjestene og deres fruer, var de nærmeste pårørende til de hedrede, ordføre-

en grundig lærdom i faget. Filing og retting av sagbladene krever stor nøyaktighet, og han var vel skikket til å overta ansvaret for dette arbeidet da faren døde i 1937. I mai i fjor ble Bjarne Nordhagen dekorert med Norges Vel's medalje.

Nordhagen kan glede seg over en god helse som vi håper han vil få beholde ennå i mange år. Vi gratulerer med 60-års dagen.

*

Den 9. januar 1954 fyller oversorterske Elisabeth Akselsen 60 år. Hun er født i Vennesla og begynte på Hunnsfos den 15/7 1914. Det første året arbeidet hun på skift ved skjæremaskinen. Det var ennå 12 timers skift og sikkert en anstrengende jobb for en ung dame. Så flyttet hun over til sorter-salen, hvor hun siden har hatt sitt virke.

Da Emma Ohlsson døde i 1932,

ren, fabrikkens overingeniør, jubilan-tenes avdelingssjefer, og fagforeningens styremedlemmer, alle med fruer.

Dessverre hadde ingen av de tre medlemmene av fabrikkens styre som bor i Oslo, anledning til å være til stede. Men direktør Knobel refererte i sin tale et hjertelig lyk-ønskningstelegram som var under-tegnet av direktørene Ellingsen, Hansson og Borgen.

Direktør Knobel ønsket velkom-men og foretok senere utdelingen av medaljene i forbindelse med en vakker hyllest til de tre jublanter

overtok frøken Akselsen stillingen som oversorterske, en stilling som hun fyller til alles tilfredshet. Hen-nes påpasselighet, gode hukommel-se samt myndige, men rettferdige opptreden gjør at hun vil bli van-skelig å erstatte når hun engang slutter. Vi ønsker henne til lykke med 60-års dagen.

Ingeniør Olav Saure

slutter på Hunnsfos til nyttår for å overta bestyrerstillingen på Gran-fos. Vi takker for godt samarbeid.

Som hans etterfølger får vi igjen ingeniør Gunnar Roen, nåværende bestyrer på Drammenselvans Pa-pirfabrikker.

Samtidig er også ansatt en inge-niør til i papirfabrikken, nemlig ingeniør Martin Petersen, sønn til ingeniør Martin Petersen, som tid-ligere var ansatt på Hunnsfos.

og deres hustruer. Han begynte sin tale med et lite tilbakeblikk på sitt eget liv. Han var bare 15 år da han bestemte seg for å bli papir-ingeniør. Han visste hva det var å arbeide i en papirfabrikk, og han visste hva det var å stå opp kl. 5 om morgenen og springe på ar-beid. Han var full av beundring for de tre jublantene som i løpet av deres 50-årige virke på Hunnsfos ikke var kommet for sent en dag. Spøkefullt nevnte han at han selv aldri hadde vært så tidlig opp på Hunnsfos at han hadde kunnet kon-trollere det. Men han visste at de alle tre hadde det vondt hvis de ikke kunne få løst av mellom et kvarter over fem og halv seks om morgenen. Det er en av de syk-dommer de har, sa direktøren. Det var ikke bare noe de led av før de ble gift. De er sine arbeidskame-rater et eksempel til etterfølgelse. Men det skal også sies at de har gode avløsere.

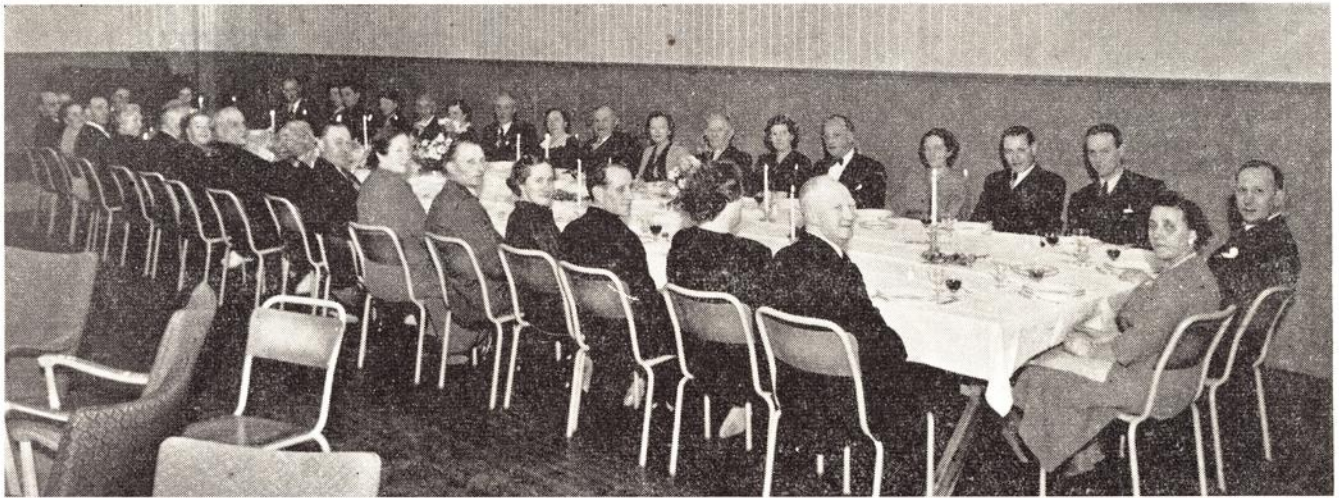
Direktøren fremholdt også den arbeidsglede og kjærlighet til ar-beidsplassen og den trofasthet de tre hadde vist. Det er den slags menn den norske industri trenger. Mer enn noen gang trenges det samarbeide, forståelse og felles vern om arbeidsplassen. Arbeids-plassen er ikke et sted hvor en skal stå i 8 timer og så hente lønningen. Det er et sted hvor en trives og er med og skaper et rikt og lykkelig samfunn. De tre jublanter har opp-fyllt sin forpliktelse fullt ut, sa di-rektøren. Han takket dem for det de hadde ydet, takket dem fra fir-maet og alle arbeidskameratene.

Så henvendte han seg til fruene som vanligvis ikke fikk del i rosen, men måtte arbeide hjemme. Han takket dem for deres utholdenhet og overrakte dem en vakker blom-sterbukett hver.

Deretter foretok direktøren ut-delingen av medaljene.

Kristian Fosheim var den første som ble dekorert. Han er født 5. mai 1886 og begynte på Hunns-fos 15. mars 1903. Tiden var altså overskredet, men fabrikkens ville gjerne hedre alle tre på en gang.

Så kom turen til brødrene Has-sel og Karl Viktor Beurling, som er født henholdsvis 29. juli 1885, og 5. juli 1880. De er født i Sverige og kom hit bare 2 og 7 år gamle. Viktor Beurling begynte først på fabrikkens, men var borte en tid. Hassel Beurling har litt lenger

tjenestetid. Alle tre har tidligere fått Norges Vel's medalje.

Med medaljen fulgte et diplom undertegnet av Kong Haakon. Av fabrikken fikk hver jublant også en pengegave, som de sikkert ikke satte minst pris på.

Direktøren uttalte håpet om å få beholde de tre ennå i mange, mange år, og til slutt fikk de et tre ganger tre hurra fra alle festdeltagerne.

Ingulf Reinhartsen gratulerte jublantene på det hjerteligste og uttalte sin glede over at bedriften tok initiativet til å hedre sine gamle arbeidere. Det var bra å være på Hunfos nå, også for de eldre.

Ordfører *Ole Jørgensen* sa bl. a. at det var et stykke av arbeidets saga som ble skrevet på Hunfos, og arbeidets saga skrives med heder i Vennesla. Her er mange dyktige arbeidere som kan stå som

eksempel for andre, ikke minst for ungdommen. Disse menn er ryggraden i industrien og i kommunen, og dessuten i selve heimen. Slike menn er vi stolte av, sa ordføreren. På kommunens vegne takket han de tre som hadde fått medalje og ønsket dem hjertelig til lykke.

Etter middagen og talene var det kaffe og kos ved småbordene. Det var solosang av fru Edith Beurling og Øystein Woxeng og ikke å forglemme: småstubber av Viktor Beurling, som er en mester til å fortelle historier.

Til slutt takket de tre hedersgjestene hver for seg for festen og for den store ære som var vist dem, og direktør Knobel ønsket dem igjen alt godt. Festen var ikke slutt før midnatt, men likevel skulle «Hasse» som vanlig opp kl. 4 neste morgen for å gå på

arbeid — med Kristian Fosheim hakk i hæl. e. t.

Vi gjengir nedenfor navnene på dem som hittil har fått Kongens fortjenstmedalje på Hunfos Fabrikker, og det år da den ble overrakt.

Gunvald Hagman, elektriker,	1938
Emil Andersen, mask.fører,	»
Aksel Andersen, mask.fører og portner	»
Jacob O. Heiseldal ruller,	»
Bernt Tharaldsen, sliperim.	»
Oluf Wennerberg, Salsm.	»
Knut J. Lunden, smed,	»
Gunvald Kjønvold, siler i C.	»
Tobias Strandberg, sagen,	»
Hans Johannessen, sagen,	»
Jørgen Bakken, farver,	1946
Frk. Karoline Magnussen, sortererske,	»
Anders Andersen Støa, ruller,	1947
Johan Holberg, hollenderiet,	»
Karl Wennerberg, pakker,	»
Richard Fosheim, snekker,	1948
Ole Magnussen, hollenderi,	»
Olav E. Nordal, mekaniker,	1950
Gunnuf Liane, hollenderi,	»
Oscar Endresen, hollenderi,	1952
Albert Salvesen, sliperiarb.,	»
Kristian Fosheim, pakker,	1953
Hassel Beurling, sliper i S.,	»
Wiktor Beurling, hollenderi,	»

Av barnemunn:

Vår venn Berger til lille Haakon som hadde lekt med en liten pike:

- Var du sammen med hun?
- Åffer en hund?

Den samme Haakon til lille Gunnar som hadde falt av sykkel:

- Slo du deg noe sted?
- Æ slo meg i hauer.

— Det var godt, for det bruker du jo så lite.

Fire av dem som bidro til at festen ble så vellykket.

Fra venstre: Hans Gunnerud, Hans Hansen, Theodor Salvesen, Ole O. Birkeland, Ammund Olsen, Richard Fosheim.
Bildet er tatt i 1902.

DET VAR EN GANG

Løst og fast om Hunnsfos Hornmusikkforening 1898-1914

Det er sikkert ikke mange bygder her i landet hvor janitsjarmusikken har så rike tradisjoner og har vært så godt representert som her i Vennesla. Når en hører at det selv i byene kan være vanskelig å få istand hornmusikk-korps, så må en beundre Vennesla som kan varte opp med to virkelig gode korps.

En fordel har det nok vært at bygda ikke ligger så langt unna garnisonsbyen Kristiansand, hvor brigademusikken har spilt en betydningsfull rolle for musikklivet. Når det regner på presten, drypper det som bekjent på klokkeren.

Når og hvor det første musikk-korps i bygda kom i stand vet vi ikke og har heller ikke gjort oss

noen større anstrengelse for å få vite det. Det vi her skal forsøke å gjøre litt rede for er den musikkforening som ble startet på Hunnsfos i 1898.

I våre dager er det jo så alminnelig at større bedrifter har sine egne musikk-korps. De fleste slike korps er nok av temmelig ung alder. Hvis det overhodet finnes noen som kan skrive sin historie tilbake til forrige århundre, er sikkert antallet meget lite. Her på Hunnsfos har vi jo ikke lenger noe musikk-korps, men vi tar nok ikke munnen for full når vi sier at de Hunnsfosarbeiderne som gikk i gang med hornmusikken, var pionerer når det gjelder bedriftsmusikk. De startet ikke sitt musikk-korps fordi

de ville følge med tiden, eller for å forsøke å hevde seg i konkurransen med andre bedriftskorps. Det var trangen til å lære å spille et instrument som drev dem, og det var av trang til å oppleve det som for den der spiller et instrument, er av enda større glede, nemlig samspillet med andre. Dessuten visste de at et musikk-korps kunne det være festlig å ha, ikke bare for fabrikkens, men for hele bygda.

Av de unge menn som i 1898 startet musikk-korps på Hunnsfos, er det tre som ennå lever. Det er Hans Gunnerud, Vestfossen Martin Bakken og Richard Fosheim. Vi har henvendt oss til disse og fått dem til å fortelle litt av det de husker om korps. Hans

Fra venstre: Sigurd Fosheim, Harald Hansen, Hagbart Olsen, Peder Solheim, Richard Fosheim, Kristian Fosheim, Theodor Salvesen, Karl Fredriksen, Oskar Hansen. — Bildet er tatt 1. mai 1909.

Gunnerud arbeidet på Hunsfos til 1907, da han ble ansatt som maskinfører på Vestfossen. Han gikk i vår av på pensjon etter 60 års tjeneste i papirindustrien.

Gunnerud har sendt oss følgende interessante og morsomme beretning:

Hunsfos Hornmusikk-forening kom i stand 1898 etter initiativ av bestyrer A. J. Vig i konferanse med Fritz Otto Fredriksen. Allerede tidligere hadde det nok vært hornmusikk på Hunsfos, for der var endel messinginstrumenter tilstede. Da foreningen kom i stand ble det kjøpt inn flere instrumenter. Fabrikken kjøpte blant annet ny B-klarinet, notemateriell og lot lage notestoler. Av de som var med fra starten var: Musikk-korpsets første instruktør F. O. Fredriksen, tidligere sersjant i Brigademusikken i Kristiansand, da maler og glassmester ved Hunsfos, Teodor Salvesen, som også tidligere hadde vært i Brigaden, Petter Nil-

sen, Tollef Hansen, Ammund Olsen, Martin Bakken, Ole Birkeland, Anton Andresen, Ole Edvardsen, Richard Fosheim, Hans Gunnerud. Senere kom også Karl Fredriksen, Hans Hansen og Hans Andreassen med.

Blant de første musikkstykker vi fikk var endel arrangert av musikk-løytnant Christensen i Brigademusikken. Men F. O. Fredriksen arrangerte en stor del av de musikkstykker som ble spilt, blant annet noen større valser, kvadriller festmarsjer og annet. For å få bedre tid til noteskriving, fikk han fri en dag i uken uten trekk i lønn.

Øvelsene ble holdt søndag formiddag. Elevene var ivrige, samspillet gikk bra, og vi lot oss høre utendørs. Sommeren 1899 tenkte vi oss en tur med fri reise med jernbanen til Byglandsfjord. Allerede tidligere hadde vel dirigenten vår hatt spørsmålet oppe for banens driftsbestyrer, etter det svar han ga meg. En dag jeg skulle til

byen en tur fikk jeg i oppdrag å fremme et andragende om fri reise for foreningen til Byglandsfjord. Men, sa de, du kan også vente deg et ublidt avslag!

Da jeg steg av toget i Kristiansand sto driftsbestyreren litt tilside på plattformen og lekte med en kattunge. — Nå! tenkte jeg, kommer jeg beleilig. Jeg hilste og fremmet mitt andragende. Men innen det var gjort var kattungen forsvunnet og stemningen med den. — Jeg har sagt, sa han, — at dere må skaffe bevitelse for at dere er musikere, før får dere ikke fri reise. Og med spaserstokken stampende i plattformen satte han punktum for videre samtale.

En tid etter kom der storfremmed til Hunsfos med ekstratog. Driftsbestyreren var også med. Musikken møtte opp på gårdstunet for å varte opp med underholdning. Men la det være sagt: Vi visste ikke om at driftsbestyreren var med. En tid etter fikk vi beskjed fra

TOGET TIL BETLEHEM

*Nu vandrer fra hver en verdens krog,
i ånden frem, i ånden frem,
et uoverskuelig pilgrimstog
til Betlehem, til Betlehem.*

*Se barnene foran glad i flok,
så kvinder og mænd, så kvinder og mænd,
selv rystende gamle tar sin stok
til krybben hen, til krybben hen.*

*Ti alle har samme hjertetrang
til julens fred, til julens fred,
Guds kirke i Norge ved våg og vang,
følg med, følg med.*

Jonas Dahl.

ham at nå ville et andragende om fri reise bli innvilget, for nå hadde han selv hørt at vi virkelig var musikere. Andragende ble sendt og innvilget, og turen gikk til Byglandsfjord. Ved den anledning spilte vi for en kjenning som span-derte middag på oss. I 1899 holdt fabrikkfest for arbeiderne i et nyoppført lagerhus på Hunsfos hvor vi spilte til underholdning og dans.

En gang arrangerte fabrikk-tur til Kristiansand med Teaterforestilling for arbeiderne. Etterpå var det fest med bevertning hvor musikken spillte til dans. Vi hadde ikke dengang trommer i musikken. Dirigenten vår hadde ordnet med både stor- og skarp-trommeslagere som skulle møte på stasjonen når vi kom til Kristiansand. Den ene kom, men ikke skarptrommeslageren, til stor skuffelse. Festdeltagerne skulle jo samlet, under full musikk marsjere til festlokalet.

Det var etter den tid Karl Fredriksen ble opplært og kom med i hornmusikken som skarptrommeslager.

Ved en annen anledning, da vi spilte for gjestene, merket vi at der ble holdt en tale etterfulgt av «Den leve» en eller annen. Imens hadde vi funnet fram Kongesangen, som ble spilt, hvorfor vi fikk stormende applaus. En gang vi spilte ble vi traktert med champagne. Dette var en drikk med ukjent smak, og det ble spurt oss imellom hva nå dette kunne være for noe.

En morgen spilte vi koraler fra tårnet i Vennesla Kirke. Det var

en sur jobb i gjennomtrekken.

Vi spilte ved begravelse, en gang for Avholdslosjen, hvor basunisten i Brigademusikken var tilstede og ga oss sin anerkjennelse. Vi var også i Mosby og spilte, og ved premieskirenn. Det var morsomt å komme ut og la seg høre, men honoraret var minimalt. Det var ikke minst øvelsene som var interessante og bandt medlemmene sammen.

Nå får jeg slutte, for det er vel flere som gjør krav på spalteplass i Hunsfospostens julenummer. Samtidig ønskes både redaktøren og Hunsfospostens lesere en hyggelig jul og et god nytt år med hilsen fra

Anna og Hans Gunnerud.

*

Richard Fosheim forteller at øvelsene i den første tiden ble holdt nede i fabrikkens omtrent der hvor «saksa» for P M I & II står. En kort tid ble de holdt på hollendersalen. Da Folkets Hus ble bygd, flyttet korpset dit med øvelsene sine. Karene var flinke til å øve. 3 timer holde de gjerne på, og da kan en godt forstå at det ble resultater av det.

I gamle dager var det lite å ta seg til for ungdommen. Lørdags- og søndagskveldene samlet de seg gjerne til dans på veien når været tillot det. Et yndet samlingssted var veien i Graslia, like nedenfor Vennesla Samvirkelag. Senere ble den såkalte «danseplanen» på Hunsøya meget populær. For dem som ikke ennå er lokalkjente kan vi nevne at «danseplanen» var den

lille sletten på toppen av heia hvor blant andre overingeniør Knobel nå bor. Her lot bestyrer Vig bygge et stort dansegulv med benker omkring. Dette var omkring 1900. Stedet ble forbeholdt ungdommen. Det kunne være opptil et par hundre samlet når været var fint. Politivakt passet på at det var ro og orden, og musikk-korpset sørget for dansemusikken. Markus Tønnessen var også ofte med og spilte trekkspill. Når det led utpå kvelden, og de kulørte lyktene ble tent, skulle en ikke behøve å klage på stemningen.

Bestyrer Vig var svært interessert i musikk-korpset. En gang fikk han fabrikk-tur til å spandere en tur til Mandal for korpset og det ene skiftet på fabrikk-tur. Det var en søndag, og turen gikk med gamle «Rutland». Et musikk-korps fra Kristiansand var også med, og begge korpset holdt konsert i Furu-lunden.

Fosheim forteller også om en tur som ble arrangert til Ryen i Tveit. Omkring halve arbeidsstyrken på fabrikk-tur var med. De tok 8-toget til byen en søndag morgen og fortsatte derfra med to små fjordbåter, «Fram» og «Tovdal». Musikk-korpset underholdt på turen, og ellers var det lek og annen moro.

Som det eldste bildet viser, var det ikke så mange medlemmer i det første musikk-korpset. Det besto gjennomgående bare av 6–7 mann. Det skulle derfor ikke stort frafall til før det hele gikk i stå. I begynnelsen av 1900-tallet lå det nede noen få år inntil Hagbart Olsen fikk liv i det igjen. Hagbart var interessert i musikk. Han hadde blandt annet lært å spille fiolin i Oslo før han kom hit. En kveld tok han seg en tur opp til Richard Fosheim og foreslo at de skulle gå i gang igjen.

De gamle instrumentene var imidlertid dårlige. De var reparert og lappet på så lenge at de faktisk ikke var brukelige lenger. Det måtte derfor skaffes nye, men instrumentene måtte karene nå kjøpe selv. Hagbart Olsen sørget for et lån på kr. 450,00 i Vennesla Sparebank, og for disse pengene fikk de en pen samling instrumenter fra Tyskland. Den prisen er ikke stort mer enn en nå må betale for et enkelt instrument. Endel noter fikk de også fra Tyskland. Ellers be-

sørget F. O. Fredriksen noteskrivningen.

Teodor Salvesen overtok ledelsen av korpset, som ble flittig benyttet. Det var jo det eneste i bygda. 1. og 17. mai var anstrengende dager for musikerne. En 1. mai marsjerte de i to og en halv time i trekk. Turen gikk fra Gunnar Berntsen, via Vigeland Brug til Kvarstein skole og derfra helt opp til ungdomslokalet og tilbake til Folkets Hus. Siden de var få, og derfor måtte blåse av «full hals», ble turen en stor påkjennning for dem. Til slutt var det så å si bare musikk-korpset som marsjerte. Folk satte seg ned ved veien og ventet på at de skulle komme tilbake fra ungdomslokalet. Hagbart Olsen forteller om en annen tur de hadde til Setesdal. Det var en lørdag og søndag. Lørdagskvelden spilte de til dans på Byglandsfjord. For honoraret, kr. 20,00, leiet de båten til Bygland om søndagen. De dro til Sommerhjemmet og sto på verandaen og spilte for gjestene. Etterpå bestilte de smørbrød og øl, men da de skulle gjøre opp, var det en takknemlig skipsreder som hadde betalt regningen deres.

Vi kan dessverre ikke gi navnene på alle som var med i korpset. Men noen som ikke er nevnt før, er Ingvald Ingebretsen, Oscar Ingebretsen og Jørgen Robstad. Den siste var bare med et års tid på slutten. Da krigen brøt ut i 1914, ble det uråd å fortsette spillingen. Flere var reist til Amerika, og andre måtte ut til nøytralitetsvakt. Korpset gikk inn, men instrumentene kom i bruk igjen i 1917 da de ble overtatt av det nystiftede Venesla Musikk-korps.

e. t.

Då formannskapsloven var ny hendte dette langt nord et sted.

Dei sat i herredstyremøte ein gnellkald vinterdag og fraus seg mest forderva. Det var ikke omnen si skuld, den var gloraud og gjorde det han kunde og vel så det. Men kva nytta det, når dørene stod på vide veggen. Då er det ein som seier til ordføreren: «No steng' eg dørene, ka du sei!»

«Nei,» sa ordføreren, «så lenge eg er ordfører skal det gå lovleg til. Og i lova står det med klare ord, at alle våre møter skal haldas for opne dører.»

Kirkeklokkene på Loppa

PÅ KIRKEINNVIELSE VED ISHAVET

Av prost Gunnar Petersen, Alta

Med m/k «Kirkeskøyta» tøffer vi jevnt og sikkert utover Loppahavet, et av kystens mest beryktede åpne havstykker. Nordishavet omgir oss i all sin majestet. Denne fine augustdagen holder det tilbake sine veldige krefter, og stille er det i luften; men havets pulsslag opphører aldri — dønningene vugger oss i regelmessige lange sug.

Fremover stevner det mot Loppa, denne lille ø ytterst i havbrynet. Navnet har ingen forbindelse med dyreriket, det skriver seg fra den karakteristiske «lopp», tåkebanken som stadig henger høyt der oppe omkring fjelltoppen midt på øen. Lenge har vi sett den i det fjerne, konturer stiger frem av den grå flekken, vi skimter fjell og fjære, små hvite flekker — husklynger.

Spent står vi ved rekken og speider denne lørdag aften mens vi nærmer oss land. Det er biskopen i Nord-Hålogaland; det er våre amerikanske kolleger og æresgjester, som representerer giverne av de veldige bidrag til kirkelig gjenreisning; det er hele presteskabet fra Alta Prosti — og, ikke å forglemme, min kone og vår ti år gamle sønn. Festlig har sjøturen vært, men nu er vi tause. Står bare og stirrer innover.

En bygning skiller seg ut fra de andre. Korset øverst på tårnet gir svar på våre spørsmål: Loppa nye kirke.

Rundt omkring på stranden står klynger av folk. De er gått mann av huse for å møte oss, og spenningen er nok stor hos dem også.

Snart fornemmer vi anelsen av en lyd som bæres utover gjennom luften. Først er det svake, spredte klemt, men som vi siger innover, hører vi kirkeklokkenes malmtunge klang mer og mer fulltonende. Med stoppet motor glir vi innover mot brenningen, ankeret droppes lydøst, og båten vender bredsiden til land. Vi blottes hodet, og sangen stiger oppad: «Kirken, den er et gammelt hus —.»

Også folk inne på land står med blottede hoder. Vi hører ikke om de kanskje synger den samme salmen som oss. Men det hørte vi,

at de gav oss det fineste velkommen som tenkes kunne, kirkeklokkene som lød over Loppa for første gang på lenge, lenge.

— — —

Det var høsten — vinteren 1944 at tyskernes terrorlavine feiet over Finnmark. Også til Loppa kom den brutale ordre: på et par timer skulle folk være ute av husene og ombord i båtene. Det foregikk på samme måte som alle andre steder i Finnmark, hvor et halvt hundre tusen mennesker ble jaget fra hjem og jord. Nei — én ting var litt anderledes. Da folk var samlet og hadde fått evakueringsordren, sa den tyske kommandanten omtrent som så: «Før vi går i gang og brenner kirken, skal dere få anledning til å redde litt, om der er noe verdifullt der inne.»

Da var det det hendte. —

Nu lenge efter kan det berettes med begeistring; men i den alvorstunge stund foregikk det nok uten fakter og store ord. Noen flokker av mannfolk vendte rolig ryggen til sine hjem og satte kurs mot kirken, gudshuset der ved viken. De visste at de dermed tapte chansen til å redde noen av sine egne eiendeler, men nu var det noe viktigere det gjaldt.

At de klarte å redde bøker, sølv, messeklær o. l., var ikke så rart. Men en gåde er det hvordan de fikk reddet og tatt vare på altertavlen med den svære barokke omramningen, prekestolen og slike store gjenstander. Uhyre vakre, verdifulle ting var det, som skrev seg fra 1600-tallet.

Mennene arbeidet iherdig i tausheit. Kirkeklokkene — som hadde ringt ved så mange, mange begivenheter — tro om det var noen mulighet for å redde dem? Nei, det var håpløst, og måtte oppgis.

Og snart efter var Loppa-væringene på tvangsferden sydover. Men bak dem lå Finnmark i flammer.

— — —

Der fulgte en underlig vinter og vår.

Forts. side 12.

Den store prøveturen.

KIRKEKLOKKENE

Forts. fra side 9.

«Og eg lengtar så tidt dette landet å sjå, og det dreg meg så blidt, når eg langt er ifrå —»

Den sangen lød nok mer enn én gang fra de evakuerte, som satt rundt omkring i Syd-Norge, hjemløse, rotløse. Men — «Med den vaknande vår» kom også freden, — og savnet og lengselen desto sterkere. Hva skulle de nu vende tilbake til? Til den ytterste nøkne ø med grushauger og branntomter? Til skyttergraver og sprengte bunkers? Der var nok kloke hoder som foreslog flytning av befolkningen fra de ytterste vær inn til fastlandet, til der hvor der var — eller kunne bli — veier, kaier, hurtigruteanløp, fabrikker. Men Loppaværingene ville *hjem*.

Nordahl Grieg kjente landet, og han kjente folket:

«Ja her er et...

Det ble ikke snart.

Gjenreisningen av Finnmark er slitets historie. Det er beretningen om tunge tak og skuffede forhåpninger, om seigt pågangsmot og offer, om frost og savn og utholdenhet.

Men omsider stod da også Loppa Kirke ferdig til å innvies, nesten ni år etter brenningen. Disse årenes dramatiske begivenheter har på så mange måter gitt en gigantisk illustrasjon til den herlige salmen: «Kirken, den er et gammelt hus —.» Det ble jo virkelighet så mange steder: «Tårner full mange sank i grus» — ja, kirkebygningene ble jevnet med jorden, men *Kirken* levet, gjennom Ordet og sakramentene. I tiden like etter frigjøringen var det «Kirkeskøyta» seilte omkring og samlet folk ved fjordene til oppbyggelse i det lille kapellet under dekk, og der ble det holdt dåp, nadverd, vielser. Dens misjon som «kirkeskøyte» er endt, og nav-

har gjort.» Det var de første ord som ble forkynt i den vakre, nye kirken. Men å skildre denne dag lar seg ikke gjøre i få ord. Bare et enkelt lite inntrykk får jeg ta frem her. Under én av dagens tre gudstjenester henfalt jeg et øyeblikk i stille ettertanke, mens orgellet bruste og sangen løftet seg mektig under hvelvet: «Verden vel ei, men I meg ser —.» Mitt blikk vandret fra den eldgamle altertavlen og ned til menigheten, tilbake igjen. Jeg tenkte på hvordan dette var blitt reddet, på offer og slit og bønn som lå bakom det hele. Da var det tanken grep meg som en lynstråle. «Verden vel ei —.» Stakkars moderne verden som ikke ser Ham som er livets mål og mening! Å, hvor lite de forstår, de som kun regner med det som kan uttrykkes i kroner og øre, det som kan telles, måles og veies! Fattige materialister som dyrker levestandard og effektivitet som sine av-

Noen betraktninger om bildende kunst

AV KUNSTMALER EDV. VIGEBO

Til alle tider har menneskeånden søkt å trenge inn til klarere forståelse av livets virkelighet. En av de veier som mennesket i denne sin søken har gått er kunstens.

Virkeligheten er ikke bestående av bare det vi kan nå med vår hånd, eller oppfatte gjennom hørsel og synsinntrykk, men av alt det som vi kan oppfatte med alle våre sanser, alt det som vi kan oppfatte med vår ånd, og også alt det som ennå ikke er innenfor rekkevidden av denne. Virkeligheten strekker seg liksom innenfra oss selv og ut mot verdensrommets ytterste grenser — en virkelighet hvor rom og tid i sin ufattelige uendelighet blir realiteter.

En bildende kunst hvor målet kun er å etterligne, skape illusjon av noe vi kjenner, vil under en slik virkelighetsopplevelse være av sterkt begrenset verdi som uttrykk for denne. Dessuten, det å ligne er ikke å være. Et kunstverk skal være en levende virkelighet i seg selv.

Et bilde kan godt «ligne» noe av det som omgir oss — trær, mennesker osv. Denne likhet kan være så nær opp til forbildet at vi kan tale om illusjon — man kan nesten ikke gjøre forskjell på det malte og hva dette forestiller. Likheten kan være fjernere — helt mot det abstrakte, hvor forbildet såvidt gjenkjennes. Men et bilde behøver ikke ligne noe vi kjenner fra tidligere. Det kan være skapt av rene diktete former som ikke skal forestille noe som helst! At et bilde er godt, er ikke fordi det «ligner» eller ikke, men fordi bildet i seg selv er blitt en virkelighet, derved at de farger, linjer og former som er i billedflaten gir vårt sinn en opplevelse.

Materialet har i seg selv en mulighet til uttrykk, det er i seg selv en realitet!

Vi kan ikke si at en farge er noen realitet fordi den synes vakker. Den kan ved at andre farger stilles ved siden av den synes ubehagelig — «stygg». Den er vel heller en realitet fordi den kan oppfattes som kulør — rød, gul eller blå — og disse farger som er nevnt er hovedfargene maleren har til rådighet. Alle andre kulører er

oppstått ved blandinger av disse. Fargene er videre realistiske ved at de kan virke på sinnet.

Det er interessant å vite at de ord som fargene betegnes med opprinnelig har vært benyttet som uttrykk for synsinntrykk.

Ordet GRØNT var uttrykk for noe friskt, fuktig, ungt, kraftig og muntret. RØDT uttrykte varme, noe glødende, brennende. BLÅTT betegnet noe utydelig, noe fjernt der mister kraft og styrke osv.

Ved fargenes sammenstilling kan uttrykket varieres i det uendelige, og for eksempel faktisk dekke enhver sinnsopplevelse. Bestemte farger stillet sammen kan gi inntrykk av glede og fest — såsom i blått, citrongult og rødt, mens violett, grønt og orange gir uttrykk for noe trist, dystert eller melankolsk.

Men ved å beskjeftiges med farger oppdages at de også har andre egenskaper. De kan være varme og kolde — de kan søke hverandre som i harmoni (Osvalds fargesirkel) og de kan være kontrasterende — opphissende hverandre (Deleqroix). Disse egenskaper er med å skape 3. dimensjonen — rom og plastisk form, i den todimensjonale billedflate. Disse fargenes egenskaper sammen med en lovmessig anvendelse av linjer og former (geometriske figurer) er vesentlige billedskapende elementer. Måten disse er anvendt på er med å skape bildets stil og uttrykksverdi. Stilen er også preget av kunstnerens personlige egenart, kunnskapsmengde og det miljø han lever i. Med miljø menes ikke bare forskjellen på by og land eller de sosiale forhold man kan leve under, men også nasjonal egenart som medbestemmende. Som eksempel dansk og norsk kunst har forskjellig nasjonalt stilpreg, men med et felles preg av vestens kultur — som er sterkt atskilt fra stilen i kunst preget av østens.

Tiden for kunstverkets tilblivelse er også for stilpreget avgjørende. Enhver epoke har sitt særpreg, formet av tidens virkelighetserkjennelse som kommer til uttrykk i tidens politiske, religiøse og humanistiske etikk, i vitenskapelig forskning og de forskjellige kunst-

formers stil. Det ene griper inn i det annet som leddene i en kjede.

Vår tids tekniske ekspansjon — de store kriger med sine store politiske, sosiale og etiske omveltninger har tildels vært helt revolusjonerende for nutidsmenneskets virkelighetserkjennelse. Det er innlysende at dette har skapt en stil i moderne bildende kunst som er avvikende fra tidligere tiders, men ikke løsrevet derfra. Dens særpreg og verdi som uttrykk for samtidens virkelighets-erkjennelse er det ikke mulig for oss som lever med å vurdere. Det blir kommende slekters oppgave. Noen tendenser kan vi dog fastslå, og det er disse: Moderne kunstnere søker å trenge inn i og berike de formale verdier. Materialets evne til uttrykk, påvirkning på sinnet prøves til sin ytterste konsekvens — det NON FIGURATIVE — forestillingsløse, hvis forbilde er musikken. Men også i det FIGURATIVE, hvor man kan føre billedsymbolene tilbake til gjenkjennende forbilder, er det også den samme formale søken. Det stilles krav til streng orden og håndverksmessig kvalitet. Det er ikke illusjonsmaleriet eller motivets literære verdi som er av vesentlig betydning, men de i motivet rene billedskapende muligheter som søkes avklart. Det søkes skapt et billeduttrykk som har sin verdi, ikke ved å forestille noe, men ved å være en levende virkelighet i seg selv.

Professor Mohn, meterologen, var på reis i ei av dalane. Best dei kjøyrer seier skyssguten: «Me får snart regn.» «Nei,» seier Mohn. «Barometeret står på godvær.» «Eg tenkjer me har regnet før kvelden,» seier guten. Og ut på dagen kom det. Professoren vert forviten. «Kva merke hadde du på at me skulde få regn?» spurte han. «Det stod ei merr og skubba enden mot ein vegg, og det plar aldri klikka,» sa guten.

Straks etter gådde professoren at gutten gjekk og flira. «Kva er det som er så morosamt?» spurde han.

«Eg kom berre til å tenkja på at det er rart: ei landsens merr skal ha meir vet i bakenden enn ein professor har i skolten.»

Under bunnen av Nordsjøen

Fra dypet av kolgrubene og møte med „the miners”

AV LÆRER KJELL ROSENBERG

Hver gang fyrbøteren kaster en skyffel med kol inn i det glødende svelg under kjelen, hver gang vi tommen noen dyrebare koksbitar inn i ovnen eller bunnsmører en gammel pram med svart blackfernis, tenker vi neppe over at vi nyttiggjør oss konsentrert solvarme fra fjerne fortiders skog.

Etter det geologene kan fortelle oss var en gang store deler av jorda skogkledd med bregnelignende trær som vokste med en frodighet som er ukjent i våre dager. I sumpskogene vraltet veldige øgler omkring og utkjempet hissig dueller, flenget og slet så det skranglet i panserplatene.

Av all denne frodighet i plante- og dyreverdenen er det nå bare sten tilbake på sten. Og vi må dypt ned i jorden for å finne sporene etter den. Under ismassene på Svalbard, dypt under Englands grønne sletter, og ellers godt dekket av Europas brogete lappeteppes ligger det tynne lag av svart sten. Og til forskjell fra all annen stein kan denne gi varme. Den brenner og gir tilbake det intense sollys den er skapt av. Den kan gi gass og tjære. Og tjæren kan igjen gi farger, lukt- og smakstoffer som kan minne om de eksotiske skogene den ble til av. Er det da så underlig at menneskene graver seg dypere og dypere ned i jorden for å bringe skattene for dagen. Det skjer ikke uten offer. Godvilig gir ikke jorden igjen det den

en gang har fått i forvaring. Kampen om kullene og slitet for å vriste dem fra jorden har kanskje kostet like meget av blod, svette og tårer som noe slag. Men grubenes tapre soldater gir ikke opp, og de som fører dem i slag viser seg like ukuelige som noen feltherre.

Det er et par år siden nå. Jeg var så heldig å få høve til å følge morgenskiftet ned i en engelsk grube. Det var på østkysten like ved en by som heter Blyth, nord for Newcastle. En del formalia måtte bringes i orden. I tilfelle ulykker av enhver art fraskrev en seg krav på grubeselskapet. Videre måtte en la seg visitere for å overbevise ansvarshavende om at en ikke tok med fyrstikker, sigaretter eller annet kontrabande ned i dypet. Så begynte da moroa. Overall og hjelm hørte med til utstyret, og dessuten fikk en en sterk lykt fast framme på hjelmen. Den var uhyre praktisk, og en følte seg formelig som en selvlysende dypvannsfisk, når en fikk lyset på. Fra et lufttett heiserom bar det så ned i dypet. Det tok et par minutter for vi skulle 250 meter ned, men så var også bunnen nådd, får en si.

På nedfarten i sjakten fikk en ikke tid til å tenke på temperatur og luft, men da dørene i nedre heiserom hadde sugd seg igjen bak en, begynte det å perle så smått på nesen både til den ene og den andre. Temperaturen var opp i 25

grader Celsius, og det er jo alltid noe. Men ikke så mye at en gammel Afrika-farer har grunn til å gispe.

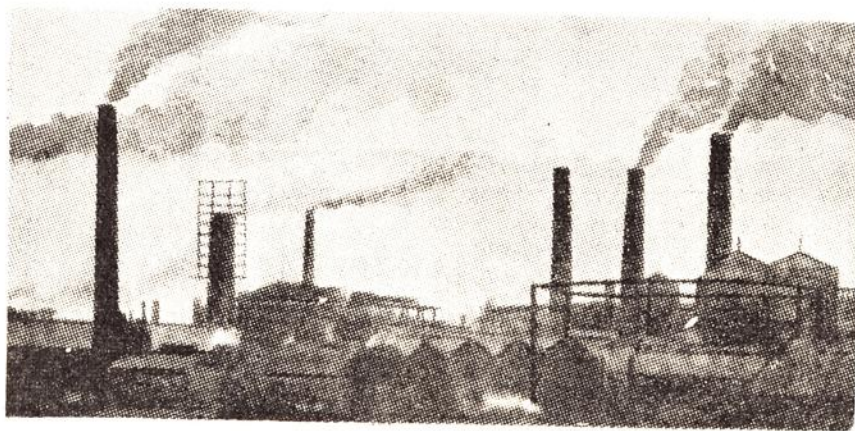
Hvis en tror en skal få se kol, når en er til bunns i gruben, tar en feil. Støv og skitt, slagg og skrap er det nok av, men kola er langt fra hovedsjakten. Vi fikk en drøy marsj på 4 km, før vi så kol.

På veien ut over ble det høve til å se litt på driftsmåtene og det som var gjort for å rasjonalisere dem. Der var i gang utbedringsarbeider på de store hovedgangene eller stollene som det visst heter i grubespråket. Det skulle bli slutt på de lange dagsmarsjene som grubearbeiderne hadde hver dag. 3—4 kilometer til fots med 8 kg dynamitt på ryggen er jo litt av et ekstra dagsverk før det egentlige arbeid begynner. Planen er å få trallebaner med elektriske lokomotiver som kan frakte folk og materiell inn og kol opp. Nå er sikkert dette ferdig i denne gruben som i mange andre. I den ene gruben Sverige har i Skåne pleier grubefolkene å sykle fra heisrommet til kolfeltet, men her har man valgt å hoppe rett inn i den helmekaniserte transport.

Grubegangene er støttet opp med halvbuer av stål. Props så en bare helt inne i kolfeltet. Den ble sendt ned med de tomme vaggene som stadig var på vei ned, trukket av en endeløs wire som løp langs skinnegangen.

En gammel grubeformann, Mr. Smith, fulgte oss som los i de mørke, kronglete gangene. Uten ham hadde det nok vært klokest å bruke det gamle tricket med garnnøstet. Men ved siden av Mr. Smith langet en trøstig i vei. Uten å vite om det fikk en snart hans lange, seige steg og sig i kneet. Alle i gruben gikk slik. Til og med hestene som trakk vagger fra noen sidespor gikk med sig i kneet.

«Hvordan er været i dag?» spurte noen karer som var på vei opp fra nattskiftet. «Fint solskinn,» kom det muntert fra Mr. Smith. «De har ikke vært oppe siden i går kveld,» forklarte han til oss. «Nå har de fri til i morgen. Så skal de sove. Siden går de på puben (vertshuset), i fotballklubben, sangkoret eller musikkorpset.» Som alle engelskmenn har også grubearbeiderne sine hobbyer. Blant dem finner en sangere, musikere,

Idrett i Vennesla i gamle dager.

kanarifugloppdrettere og modellflygere. Som engelskmenn flest er de også sterkt tradisjonsbundne. Grubelivet har preget dem, men ikke kuert dem. De er standsbevisste og stolte, hvis de kan fortelle at far og bestefar arbeidet i samme gruben før dem. Deres intense blodslit har de ikke fått prøve selv. Før var det ofte slik at vaggene ble dradd med håndkraft og kola slept fram med hendene. I de trange gangene krøp smågutter inn og sopte opp småkol med bare never. Ti timers arbeidsdag var vanlig. Humanisering av lovgivningen og den nye tids rasjonaliseringskrav har gjort slutt på det umenneskelige slitet, men enda er det da anstrengende nok å kripe i gangene. Det skulle vi få se da vi sto ved målet for vandringer.

Vi hadde marsjert en drøy time, nordøstover fortalte Mr. Smith. 200 meter over oss er bunnen av Nordsjøen,» sa han.

«Du trur'kje der går hol på skorpa?» spurte lille «Grimstad» som var yngst av flokken.

«Her er kolfeltet,» sa Mr. Smith. «Denne maskinen kaller vi andenebbet. Piggkjeden av denne tunga skraper ut bunnelaget av kol-laget. Så setter de inn en ladning i toppen og sprenger hele dette kuttet løs. Der er lessemaskinen, en skuff som skubber seg inn i den løse kola og skyver den opp i vaggene. Men det er ikke alle plasser vi kan bruke maskiner. Nå skal vi til å kripe.»

Fra hovedstollen gikk to sideganger rett inn i sideveggen. Vi skulle kripe inn den ene, gjennom kolfeltet og ut den andre. Der var hundre meter mellom munningene av de to ganger. I den ene sidegangen gikk et transportbånd ut med kol som tømte seg i vaggene. I den gangen kunne vi gå «dobbel». Men innerst inne måtte vi på kne. Der var snaue tre fot høyt. Det var der det hendte! En liten kar med kneskåler av stål utenpå buksene stakk et tennapparat i neven på «Grimstad».

«Trykk på den knappen,» sa han. «Fire!» brølte han. «Legg dere ned, skjul ansiktet!»

Det lar seg ikke forklare hva slags reaksjoner en hadde eller hvilke bilder som passerte revy for ens indre blikk, før smellet kom. Filmbilder av grubeulykker, mennesker fastklemt mellom stein og

Denne gang skal vi ta med åpningsrennet i Rakkestadbakken som ble avholdt søndag 2. februar 1913. Deltakelsen var liten. Etter megen anstrengelse og arbeid ble det da endelig avholdt et premieski-

engstelig ventende kvinner, flimret som i lynblink. Minner fra halvglemt barndomslesing fra «Frendeløs» dukket opp: Sultende, innesstengte folk og glupende vannrotter.

«Er det farlig Mr. Smith?»

«Nei, bare et smell. Det spruter litt kol. Snu deg!»

Et dumpt smell ga gjenlyd mellom de skjøre veggene og døde hen bort gjennom gangene. Kolbiter sprutet mot hjelmen. Og så var det over. Vi fikk mer kol å kripe i. Ellers var alt som før.

«Kan jeg kripe her? Propsen er brukket.»

«Bare kryp. Der er en hel en bak,» trøstet Mr. Smith.

Lenger inne drev noen karer på med å rive props ned under taket. Med voldige brak styrtet steinmassene ned.

«Er det nødvendig, kan ikke propsen bare stå?»

«Nei, det går ikke. Da ville taket ramle, alt på en gang uten at noe kunne stanse det. Nå ramler det liksom i trappetrin, og ikke lenger enn vi river støttene bort. De karene har den verste jobben i gruben. Der skal nerver til å rive bort stimplingene og la millionvis av kubikkmeter falle ved siden av seg.»

«Det er vel med nervene, Mr. Smith. Har vi langt opp?»

«Nei, nå er vi straks i stollen. Heng i og kryp.»

Gjennom støvskyene skimret lampene fra stollen. Litt etter kunne vi rette knærne, og ikke lenge etter kunne vi begynne marsjen opp fra dypet. Svetten randt i strie strømmer. Svarte som feiere var vi. Lille «Grimstad» smilte med hvite tenner i et grimete ansikt: «Du e svært,» sa han. «Men det var veldig moro å se åssen de hær det i gruene.»

Du har rett, lille «Grimstad». Turen var verd både skitt og svette. Og nå vet vi hvordan kola kommer opp i dagen. Og vi har truffet grubens folk, dypets tapre soldater.

renn i den nyopparbeidede bakke «Rakkestadbakken». Men det var sannelig så vidt det ble noe av det. Fredag 31. januar kom her ca. 70 cm nysne. Det ble da bestemt at det skulle avholdes skirenn. En plakat ble slått opp av Herman Bakken, sålydende:

SKIRENN

Vennesla Idrettslag avholder præmieskirenn i Rakkestadbakken først. søndag kl. 2 præcis. Løperne indeles i to klasser. Klasse over 20 år og 16—20 år. Startkontingent kr. 1,00. Entre kr. 0,25 og barn 10 øre. Bestyrelsen.

Men lørdags morgen ble denne plakat nedrevet av en opposisjon innen idrettslaget, fordi de ikke turde ta ansvaret for et renn i forannevnte bakke. Denne plakat ble erstattet med en annen, sålydende:

VENNESLA IDRETTSLAG

Skiløpet på søndag vil bli avholdt i Askedalsbakken istedet for som før nevnt i Rakkestadbakken. De som vil delta må melde sig inden kl. 2 i bakken.

Styret.

Den stakkars opposisjon ble nå aldeles overhøvet med den skarpeste kritikk som kunne tenkes, og om et kvarters tid var den siste plakat nedrevet og erstattet med den første, og kritikken la seg.

Fra verkstedet på Hunsfos ble 5 mann fri. Disse reiste ut i bakken lørdag ettermiddag for å arbeide opp bakken. Det kom også endel andre, så arbeidet gikk greit unna. Om søndag form. samledes en del folk, som fullførte arbeidet.

Endelig nærmet løpet seg sin begynnelse. Folk strømmet til å store flokker fra alle kanter, og snart var bakken full av folk. Været var dårlig. Den ene våte snebygen kom etter den andre. Endelig kl. 3 tok løpet til. Tilskuerne sto i stor spenning. Den ene etter den andre av løperne smatt utfor hoppet, en og annen etterlot seg en «kjærring». Midt i rennet kom det en voldsom snebyge, så det var omtrent umulig å renne. Johan Nesbakken brakk et ski. Oskar Hansen og Herman Bakken hoppet hver 23,60 m utenfor konkurranse, men Oskar falt. Det peneste stående hopp i rennet ble utført av Amund Strandberg og Herman Bakken.

Følgende fikk premie:

Kl. Over 20 år.

1. Herman Bakken.
2. Oskar Hansen.

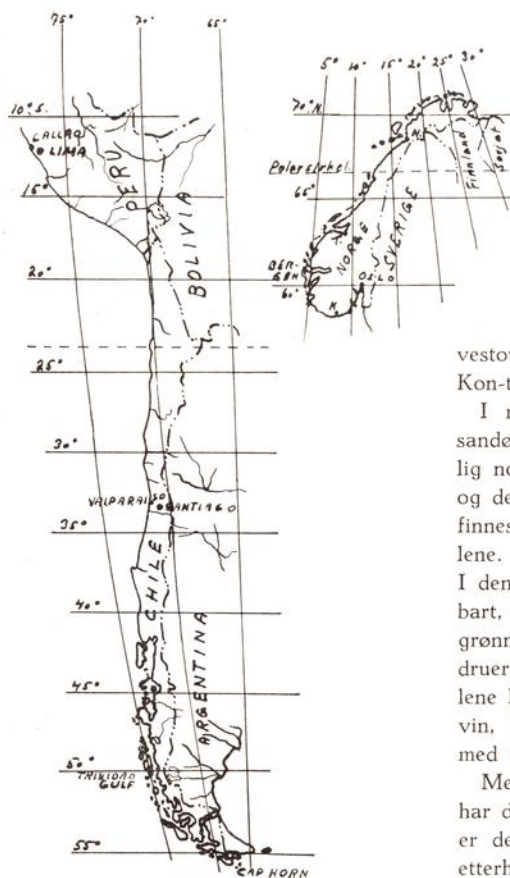
Kl. 16—20 år.

1. Aanund Jortveit.
2. Amund Strandberg.

M. S.

Streif fra Syd-Amerikas vestkyst

AV INGENIØR S. SKJENNEBERG

og friskt langs kysten. De som har badet i Stillehavets bølger ved Valparaiso, kan sikkert bevitne at vannet er kjølig, men når en kommer lenger nord, f. eks. til Callao i Peru, er vannet blitt mange grader varmere. Det er omtrent her Humboldt-strømmen snur i rett vinkel mot vest, og vår landsmann, Thor Heyerdahl, fulgte med denne strømmen

vestover på sin berømmelige ferd med Kon-tiki-flåten.

I nord er Chile stort sett en eneste sandørken — Atacamaørken. Men merkelig nok kan det leve mennesker der også, og de utvinner metaller og mineraler, som finnes i uhyre mengder i sanden og fjellene. Regne gjør det praktisk talt ikke. I den sentrale del av landet er det fruktbart, varmt og deilig, og det dyrkes korn, grønnsaker og alle slags frukter, bl. a. druer i store mengder. Hovednæringsmidlene kan en si er bønner og løk. Chilensk vin, laget av druer, eksporteres til og med til Norge.

Mens Nord-Chile ikke får noe regn, har den sydlige del til gjengjeld nok. Her er det skog i overflod, og der anlegges etterhvert treforedlings-bedrifter. Hunsfos leverer som kjent endel papir til Chile i dag.

Når en kommer helt syd til «Ildlandet» (som det også heter på den argentinske side av grensen), er en kommet til noen av de mest ugjestmilde trakter på kloden, og Magellanstredet og Kapp Horn er mindre hyggelige farvann å ferdes i.

Både Chile, Peru og Ecuador har for det meste dårlige havner. Varer må ofte losses fra skipene over i lektere, og de store dønninger («swells») gjør at alle fartøyer duver opp og ned, selv i stille vær, og Hunsfos-ballene får en farlig påkjenning før de er trygt inne på land. Enkelte steder må passasjerene settes i land ved line og «redningsstoler», og en slik landing er spennende nok.

I min grønneste ungdom dro jeg altså til Chile for å søke arbeide. Norge «eksporterte» en gang i tiden ingeniører, da det var så lite å gjøre for dem hjemme. Ferden gikk over England til Antofagasta i Nord-Chile, og båten anløp havner i Frankrike, Spania, Bermuda, Cuba, gjennom Panama-kanalen, Ecuador og Peru. Turen tok 35 døgn, og en ble jo godt kjent med passasjerene, utvandrere var de fleste. Mange rare mennesketyper var

det, noen dumme og troskyldige og andre helt motsatt!

Turen gikk så gjennom Atacama-ørken, dels med tog, dels med buss, til Chuquicamata, nær grensen mot Bolivia, 3000 m. o. havet. Langs veien lå det skeletter av hester, esler, hunder og annet, unektelig mindre koselig å se på. De ble vel til slutt til stein, for noen videre oppløsningsprosess var det ikke i den tørre luften.

I «Chuqui» (uttales Tsjukki) er en av verdens største koppergruver, der kan produseres 400 tonn elektrolytisk kopper pr. døgn. Når en tenker på at malmen inneholder gjennomsnittlig bare 1,6 % kopper, blir det helt imponerende. Gruven er et såkalt «dagbrudd», en skyter løs alt fjell fra toppen av. Det som ikke er noe ved, kjøres på tippene straks, og malmen lastes på jernbanevogner og fraktes til knuseriet med elektriske lokomotiver døgnet rundt. Det er 4 hovedspor som fører til fabrikkene, med en lengde av flere mil. Det er en ørken med liv og rørelse i.

Vann finnes ikke på stedet, men det pumpes saltholdig vann i to hovedledninger, hvorav den ene er 90 km lang og den andre 110 km. Det vann som skal brukes i husholdningen, må først destilleres. Vennesla Vannverk blir lite og enkelt i sammenligning.

Bedriften hadde fast 7000 arbeidere og hadde tidligere nedlagt 200 mill. dollars i anlegget. Under utvidelsesarbeidene var det i hele 11,000 mann i arbeide, og der skulle investeres 40 mill. dollars ytterligere. En får si at amerikanerne ikke er skvetne av seg når det gjelder å starte bedrifter på fjerne steder av kloden.

Det var ikke så lett å få folk som arbeidere i ørkendistriktet. De syntes nok det var hyggeligere å leve i Santiagodalen eller i kystbyene. Derfor hadde selskapet ordnet seg således at de fikk forbytere opp fra de større byer i syd, til å spe på arbeidsstokken. For å holde ro og orden var det engasjert et kompani soldat-politi — «Carabineros» — og det var folk som det sto skrekk av. De var til hest, og skulle en mann arresteres, ble han bundet mellom to ryttere som red i vill fart til kasjotten med arrestanten. På de siste meterne var det sport å sette farten opp til det ytterste, og en vil skjonne at den norske Svarte-Marja er en human innretning i sammenligning.

Chilenerne er et hardført folkeferd. Den opprinnelige befolkning er en renraset indianerstamme som heter araucaniere, og de har i århundrer tilbake vært sine naboer overlegne i krig. Det fortelles at de kan ha vært i krig med alle sine granner samtidig, altså peruanere, bolivianere og argentinere, men de har holdt dem alle

Da redaktøren av H.P. anmodet meg om å fortelle litt fra Syd-Amerika, måtte jeg jo svare at det i tilfelle bare fikk bli spredte trekk fra land og folk, og ikke noen nøyaktig vitenskapelig avhandling! Med dette forbehold starter jeg altså her på en lang reise, for å skaffe litt stoff til avisen. Så får vi håpe at enkelte av leserne har lyst til å følge med på turen.

Chile er et langt og smalt land på vestkysten av Syd-Amerika. På bildet er vist et kart i liten skala av landet, sammen med vårt eget land, og det er påtagelig at landene ligner hverandre. — På skolen lærte vi at Norge måler 175 mil i retning nord-syd, men hva sier dere om et land som måler nærmere 340 mil og bare er fra 5 til 30 mil bredt? — Landet ligger mellom ca. 18° og 56° sydlig bredde, mens Norge dekker fra 58° til 72° nordlig ditto.

Hos oss blir klimaet levelig hovedsaklig ved Golfstrømmens hjelp, den varmer opp kysten med varmt vann som kommer sydfra. Langs Chiles kyst går der også en stor havstrøm — Humboldt-strømmen — som kommer fra Sydpol-traktene og fører kaldt vann nordover, og gjør Chile «svalt»

stangen. Når en sammenligner dem med indianerne i Peru og Bolivia, som jo delvis nedstammer fra det bekjente Inca-folk, så er det en veldig forskjell. Inca-folket av i dag ser ut som om de bærer på all verdens bekymringer, ansiktene ser helt «lukket» ut. En skulle tro at livsmotet ble tatt bort fra dem den gang den siste Inca-høvding ble drept. Fullt så ille er det vel ikke, kanskje de blir lært opp til ikke å vise sine følelser for fremmede.

I byen Chile er befolkningen meget oppblandet med europeere, særlig da spaniere. Folkene er muntre og høflige. Som sydlendinger flest liker de å vise frem en pen fasade. I store byer bygges der de flotteste praktbygninger. Der settes opp manumenter og andre utsmykninger til veldig beløp. På småstedene derimot blir det ikke råd til hverken veier eller vannforsyning m. v. Det arbeides målbevisst for å heve folkeopplysningen. For få år siden fikk en chilensk forfatterinne, Gabriela Mistral, Nobelprisen i litteratur. Men dette betyr selvsagt ikke at hele nasjonen er «skrivende» av seg, svært mange prosent av befolkningen har nok ikke lært å lese og skrive.

Jeg var senere i en salpetergruve i Chile, ca. 1000 m. over havet. Her var det heller ikke nedbør. Hvis det hadde vært regn, ville salpeteren ha vært vasket ut av jordlaget. Enkelte steder var det plantet peppertrær, de trenger lite vann. Så nå vet leserne hvor «pepperen gror».

Gruven het Coya Norte. Om dagen var temperaturen 35–40° året rundt, om natten omkring null, om vinteren til og med 5–6 kuldegrader. Straks solen gikk ned om kvelden, ble det kjølig, og for oss nordboere var det pussig å se på stedets folk som tok på seg vinterfrakker.

Det var mange skandinavere i firmaet,

Havnen i Valparaiso, Chile.

en julaften var vi hele 26 stykker, men vi måtte unnvære julegranen. Forøvrig var nesten alle land på kloden representert, polakkere, tyrkere, portugisere m. v.

Etter to års opphold i Chile tok jeg ansettelse i Peru's høyfjell, i en liten by som heter Oroya. Byen ligger østenfor Andes-ryggen, 3920 m. over havet. Turen gikk med jernbane fra havnebyen Callao (hvor vi jo leverer papir). Hovedstaden, Lima, ligger en snau halvtimes reise fra kysten, og er en stor, flott by. På 7 timer er en oppe i en høyde av 4774 m. over havet, og det er en brå overgang. Her er luften tynn, barometerstanden er bare ca. 380 m/m, halvparten av det normale. Vannets kokepunkt er bare 92°.

Alle reisende på toget får føle mer eller mindre av fjellsyken — «soroche» — som peruanerne kaller den. En blir mer eller mindre likeglad, — mange får for

lite luft, og konduktørene har surstoffbeholdere som de «frisker opp» de mest angrepne passasjerene med.

Jernbanen er anlagt av et engelsk firma, og det må ha vært en prestasjon å bygge den. Den går mange steder i sik-sak, da det er umulig å få plass til brukbare kurver. Når en ser ut, kan en enkelte steder se rett ned i en avgrunn på 1200–1500 m.

Det høyeste punkt lå i nærheten av en gruveby som heter Casapalca, og her bodde det en ingeniør fra Telemarken som hadde det hjemlige navn Dalen. Etter 3 timers videre reise kom vi til Oroya som hadde litt «tykkere» luft, men ikke meget. Når en gikk opp en trapp, måtte en puste godt ut og vente på at pulsen skulle bedage seg litt.

I Oroya var det smelteverk for kopper og sink. Ingen europeere tålte kroppsarbeide i den tynne luften. Stedet lå på 10–11° sydlig bredde, altså nokså nær Ekvator, men det var på ingen måte for varmt. En fikk det råd å bruke hatt, selv i overskyet vær, for solstrålene er farlige og kan forårsake solstikk.

Peru skal jo være potetens hjemland, men de poteter som finnes der, er av absolutt dårligere kvalitet enn våre, merkelig nok.

I fjellene lever dyrearter som vi ikke har maken til, lamaer, alpaca og vicuña, og særlig de siste har en nydelig pels. Jeg har sett lamaer i mengdevis, men ingen som spyttet, kanskje det bare er i fangenskap at de legger seg til den uvanen!

Etter et snaut års opphold i Peru gikk turen nordover fra Callao til Panama, og da Ekvator ble passert og Sydkorset forsvant på himmelen, var oppholdet på den sydlige halvkulen slutt.

Koppergruve og lamaer i Andesfjellene.

- Vannrett.
1. Avdeling på Hunsfos.
 11. Avdeling på Hunsfos.
 16. Blir noe av papiret til.
 17. Bruker de fleste som er ansatt på Hunsfos.
 19. Tall.
 20. Drikk
 21. Som 50 loddrett.
 22. Tegneseriefigur.
 24. Didrik Gundersen.
 25. Ikke tykk.
 29. Brukes på Hollenderiet.
 32. Må til for at det skal bli skrivepapir.
 33. Brukes på Verkstedet
 35. Er det bare en av på P.M. III.
 36. Er det bare en av på papirmaskinen
 40. Alf Martinsen.
 41. Brukes til å lage 16 vannrett.
 44. Kjemisk tegn.
 45. Har initialet H. K.
 48. Blir 16 vannrett pakket i.
 49. ...se, ikke matt
 51. Person som fører et fritt liv.
 53. Den tredje ætling
 54. Brukes omslagspapir til.
 56. To like.
 57. Alfabetnaboer.
 58. Einar Sigurd Roll.
 59. Som 5 loddrett.
 60. Område.
 61. To like.
 62. Drive gjøn.
 63. Kjedt.
 65. Flatemål.
 66.ere, gjøre utdrag, sammenfatte.
 68. På Drivenes.
 70. Alfabetnaboer.
 71. Må til for at det skal bli cellulose.
 72. Olav Foss.
 73. Brukes på Hollenderiet.
 74. Brukes til å pakke med.
 75. I elektrisiteten.
 76.rd, guttenavn.
 78. Motsatt av bie.
 79. ...og, fortale.
 81. Nedbør.
 82. Motsatt av snitt
 84. Guttentavn.
 86. Må fjernes for det kan bli papir
 88. Kjemisk tegn.
 89. Eie.
 91. Hast
 92. Smile.
 94. Sammenkomst.
 96. I Papirfabrikken
 99. Ikke inn.
 100. Absolutt overtrykk.
 101. Forbokstav i et navn
 103. Som 40 vannrett
 105. Erlov Magnusen.
 106. Betegnes ordres for eget lager P.M. IV.
 109. Middel mot snue
 110. Som 32 vannrett
 111. Herred i V.-A.
 114. ...der, i motorbåten.
 115. Erling Sakariassen.
 116. Sted i Vennesla
 118. Transportmiddel på Hunsfos.
 119. Som 55 loddrett
 120. I bilen.

Loddrett.

1. I Sileriet.
2. Eiendommelig.
3. Reidar Karlsen.
4. Bare en.
5. Framkomstmåte
6. To like.
7. Konjunksjon.
8. Folkevisedansing.
9. V..., insekt.
10. Som 44 vannrett
11. To like.
12. Ole Edwardsen.
13. Blir dampen brukt til.
14. I Rullestolen.
15. Mekanisk masse
18. Gjør papiret satinert.
23. Tall.
26. På Idrettsplassen.
27. Merke.
28. a..., appellere.
29. b..., havbukt.
30. Er sjarmøren.
31. To like.
34. Ludvig Dyvik.
36. To like.
37. Alfabetnaboer.
39. Avdeling på Hunsfos.
42. Som 16 vannrett
43. Se.

To landsstrykere overnattet en gang sammen på en høylåve. Da de våknet sa den ene:

- Dø, Karel, å legger du lomheboga di henne om natta?
- Under haue, vel - og du da?
- Æ li'er ikke å ligge så høyt me' haue æ.

46. På 118 vannrett.
47. Lars Paulsen.
50. Om vinteren.
52. Et ettertraktet sted.
55. Forstå.
62. I eple.
63. ...o, bevertningssted.
64. ...n, brukes på Hollenderiet.
65. h..., på kroppen.
67. ...r..., bestyrer på Saugbrugsforeningen.
69. ...de, kjent norsk industriorganisator.
70. Brukes i Cellulosefabrikken.
71. I familien.
73. Kjemisk masse.
74.dor, i tyrefekting.
75. Avdeling på Hunsfos.
76. I avluten fra Cellulosefabrikken.
77. Arne Halse.
79. Peder Bergkvist.
80. Kongelig luftstyrke, forkortet.
83. Drikk, gammel rettskriving.
85. I heisen.
87. Overgjært øl, engelsk.
90. Beskaffenhet, bestemt.
93. Pikenavn.
95. I Ålefjær.
97. Doris Nilsen.
98. Tall, nynorsk.
102. Hovedstad.
104. Brukes i Cellulosefabrikken.
107. Hellende lende, bestemt.
108. ...b, på fuglen.
110. Forening.
112. Husdyr.
113. Som 44 vannrett.
114. I februar.
116. To like.
117. Som 5 loddrett.

Løsning i neste nr.

Hallo Hunsfos! — Hallo Vennesla!

Vi har godt utvalg i glass, stentøy, porselen, keramikk, kjøkkenutstyr, vaskemaskiner, sparker og rattkjelker, leketøy og kortvarer. Kjøp julegaven i år i

VENNESLA GLASMAGASIN

Har De vært innom DEN NYE FORRETNINGEN PÅ VIKELAND? — Det skulle vært hyggelig med et besøk. Vi har noe for enhver smak!

E. KJELDSBERG A/S

Telefon 6803

Trehjuls-sykkel

Ny forbedret utgave, med kulelager i forhjulet. En flott julegave til lillebror

En dukkevogn

vil Vesla sette pris på å få i julegave

Arthur Syvertsen

Misforståelser.

Skrivaren Oskar Julius heldt forhøyr om eit stort slagsmål det hadde vore. Mange som skulde ha set på slåstinga var innstemnde til vitne.

Ein bonde vart påropt og kom fram.

«Nei,» sa han, «det må vel vera ei misstyding at dei har kalla meg inn til vitne. Eg veit lite og inkje å fortelja. Eg hadde ei ku som flaug nett då. Så måtte eg av med den i hurten og sturten, og kom dermed i frå heile greia.»

Skrivaren augnefester bonden så harm:

«Si meg, min gode mann — står De her og vil innbile retten at De har en ko som kan flyve?»

*

Ei kone hadde gått heile sumaren og trutt at ho drogst med tæring, eller hard lungesyke. Så søkte ho doktor om sider.

Doktoren sette høyrerøyrret for ryggen hennar og lydde etter lungelydene lenge og vel, men alt var som vera skulde der, fann han ut. Han såg på kona og sa:

«Brystet Deres er fullstendig sundt!»

«Nett så har eg tenkt heile tida!» jamra ho. «Det er vel berre hol i hol, det?»

*

50 %

Det var i krigstida då det var naud om mat, og da folk kjøpte på kort. Då var det ein forretningsmann som lyste ut at han hadde hønsepostei å selja. Og

JULEGAVER

for hele familien!

Bøker - religiøse og skjønnlitterære - barnebøker - spill - leketøy - fotografiapparater - fyllepennner - parfymepakninger - toalettartikler - leketøy

i stort og rikt utvalg

Telefon 6811

Julepresanger for liten og stor

Godt utvalg. Lave priser.

Vennessla Samvirkelag

Telefon 6725

ELEKTRISKE JULETREBELYSNINGER

10, 16 og 22 lys. Pris pr. sett kr. 37, 48,95 og 69,50.

Glorie og stjerner for juletrebelysning.

Kulorte dekorasjonsbelysninger, 16 lys. Kr. 48,95.

EIVIND EIVINDSON

Telefon 6802 ELEKTRISK FORRETNING Vennessla

Vi har godt utvalg i SKØYTER med og uten sko - SKRUSKØYTER - SKI - STAVER - BINDINGER - SLALÅMGAMASJER - RATTKJELKER - SPARKSTØTTINGER m. m.

— Alt dette kan De nå kjøpe innenbygds —

Kom inn og se vårt gode utvalg!

SYKKEL & SPORT

han fekk slik avgang på vara at han laut ta fleire og fleire folk i arbeid. Det heldt på å verta stordrift. I rasjoneringsrådet tok dei til å undras kvar mannen

kunde få seg råvare til all denne hønseposteien. Dei sende ein mann bort til å undersøke forholdet.

Ja, handelsmannen gjekk ved med det

same at det var snart eit hendelse å få spurlag på ei høne no. Det var sant, san.

«Men De sel hønsepostei i friske tak?»
«Jaja, mellom oss sagt så har eg diverre etter hand set meg nødd til å blande med anna kjøt.» «Kva slags kjøt?» spurte utsendingen. «Det er nok — hestekjøt det!»

«Men blandar De så etter noko visst samhøve?»

«Sjølvsagt! Sjølvsagt! Jau, mellom oss, så har eg diverre etter hand set meg nøydd til å gå like til femti prosent i innblandinga. Me tek plent like mykje av kvar slag. Ein hest og ei høne!»

*

Ein «trikant».

Det var ein gong ein mann og ei kone. Han var stighalt og ho var av dei som vaggar i hoftene, men ho var bisk nok for det. Mannen tykte at det kunde greidt seg med mykje mindre. Når han halta bort etter vegen sa han: «Eg trega, eg trega!» Men ho vaggar i veg og kvin: «Gjort er gjort, gjort er gjort!»

Ho hadde ein tam fugl, den var kjælekoppen hennar. Den flikra ho for og smekte når ho var blid. Mannen gjøydde ho etter når ho var i ulag. Det var ikkje fritt han tykte dette var helst bakvendt. Han fekk beintfram hat til fuglen. Men kva var det å gjera? Gjort var gjort. Kjerringa hadde rett så langt. Fuglen sat ikkje i bur. Han flaug ikring i stova og gjorde som han vilde. Forstod vel at det var han som var herre i huset, — kven veit?

Så var det ein dag dei hadde framande til gjestebod. Kona kom vaggande inn med eit dravlefat og sette det på bordet. Med det same vipa fuglen seg upp på kanten av fatet og slepte noko nedi. Mannen såg det og tok til å fryde seg. Har du ikkje fått kjeft og juling før, så kan du venta deg eitkvart no! tenkte han. Men kona sa ikkje eit vondt ord til ulykkesfuglen, berre tok ei skei og hadde det bort, det han hadde lagt i fatet. Og var like blid.

Då koka det over for ham.

«Dette skulde eg ha gjort, — jau, då skulde me høyr at det var låt i bjølla! Piske meg!» sa han og hoppa på den lengste foten.

Litt tungegymnastikk.

Prøv å si en av disse setningene femseks ganger i ett sett, uten å trekke pusten: En grunn, grå stri stråstubb.

Fru Florelius' ripsbuskvekster og andre buskvekster.

Fire fisker på disken til bispen.

Seks snes sneglehus, huser seks snes snegler.

Friske fisk frister fiskeren Frits.

KJØP NYTTIGE JULEGAVER

Vi har godt utvalg i VERKTØY - KJØKKENUTSTYR
RAMMER og SPEIL - VOKSDUK og PLASTIKDUKER

samt artikler til julebaksten

Peder **BERNTSEN**
VIKELAND
JERNVARE- & FARGEHANDL

OLAV SKISLAND

Alt til julebordet i kjøtt, pølsevarer og pålegg

God jul ønsker vi alle våre kunder.

Telefon 6718

BILSENTRALEN

DROSJEVAKT — TURBUSS

Vakt hele døgnet.

Telefon 6777

Det vil lønne seg å avlegge oss et besøk før jul.
Vi har julegaver for store og små. — Alt i
GUMMIFOTTØY - BARNE-, HERRE- og DAMESKO
STRAGULA-TEPPER
Alt i KOLONIAL og FRUKT.

Vi ønsker alle våre forretningsforbindelser en god jul.

MOSEIDMOEN SAMVIRKELAG
Vi bringer. Telefon 6780.

Herre- og barnesko - Manufaktur

ALT I KOLONIAL

God jul ønskes alle våre forretningsforbindelser
VENNESLA LANDHANDEL
Telefon 6740

En fiks, rimelig kjole
til jul

— ellers godt utvalg i
silke- og nylon-undertøy.

God jul - Godt nyttår

ønskes alle mine
kunder.

Central Herrefrisørsalong

Inneh. Odd Fredriksen
Telefon 6802

Jule- underholdning

Vi presenterer i år et spill for leserne som vi håper kan bli til underholdning for både store og små i julen.

Spillet er laget som en rundtur gjennom noen av fabrikkens avdelinger. Noen vil kanskje spørre hvorfor vi ikke har tatt med f. eks. fyrhuset og kraftstasjonen, som tross alt forsyner hele fabrikken med kraft. Andre vil savne tresliperiet, verkstedet, sortersalen og mange andre avdelinger.

Men spillet er ikke ment som noen fullstendig oversikt over alle de prosesser som foregår i Hunsfos Fabrikker.

Vi har bare valgt oss ut en enkelt tømmerstokk og fulgt den fra den kom til fabrikken til den ble sendt avgårde som ferdig papir. Og så falt det seg slik at nettopp denne stokken gikk gjennom cellulosefabrikken.

Så får vi heller prøve å følge en annen stokk neste gang, og se hvor den fører oss.

Spillet er beregnet på barna, men det ville nok være greit om en voksen ble med på det de første gangene, og kanskje forklarte litt om alle de rare navnene på de forskjellige avdelingene, og om det som foregår der. Navner som «Hollenderi» eller «Vire» er jo ikke så lette å forstå for en som ikke har vært i en fabrikk noen gang.

Vi håper at det kan være litt å lære av spillet, om ikke annet kan det kanskje vise at det ikke er så rent liketil å lage papir.

God fornøyelse!

*

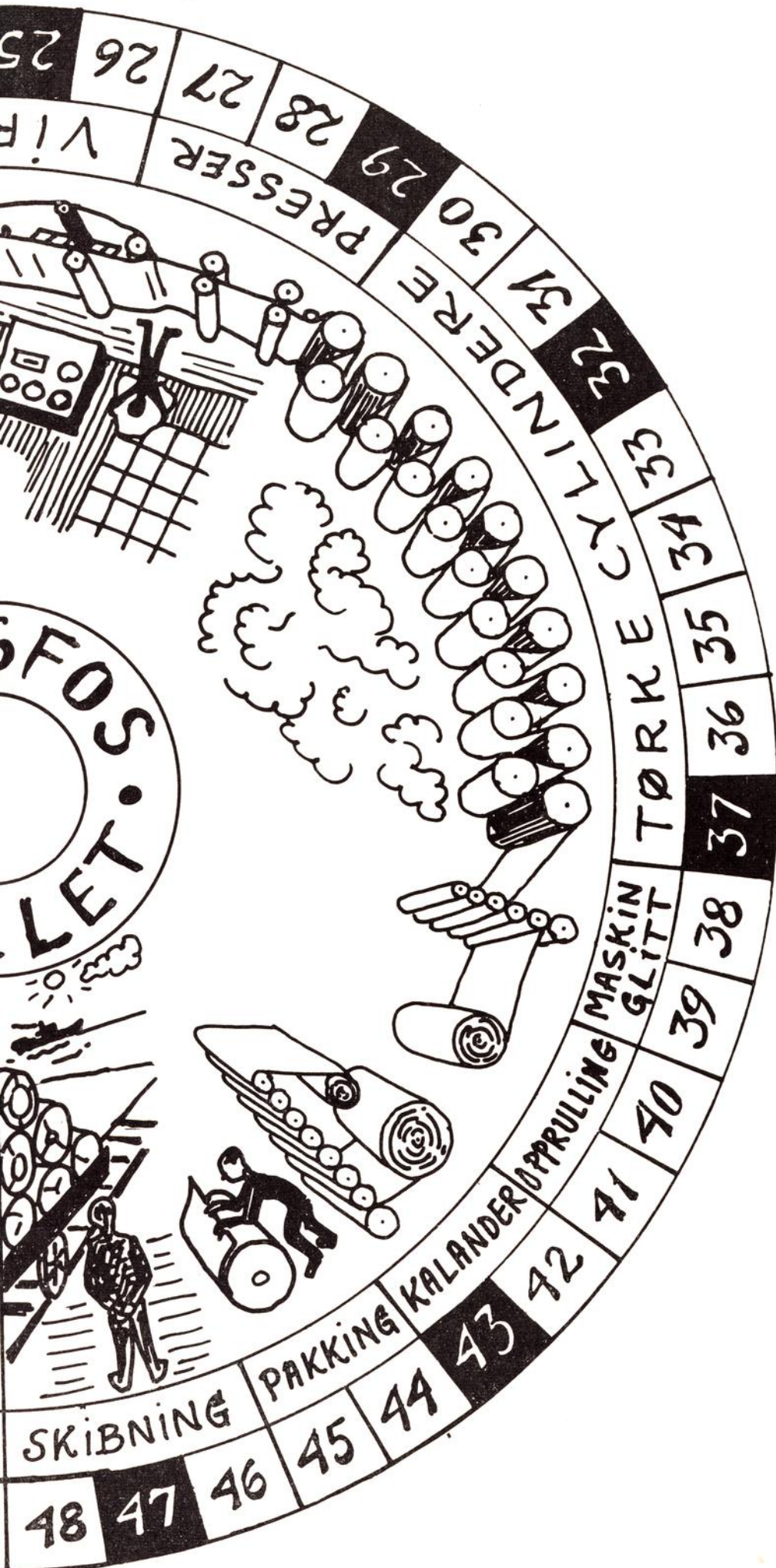
Spilleregler

Det lønner seg å klebe spillet opp på en papp-plate, da varer det lenger.

Antall deltagere: Fra to og oppover til så mange som det er plass til rundt brettet.

START

Hver deltager må ha sin brikke, det kan være en knapp, en ettøre eller en annen liten ting.

Videre trenges det en vanlig terning.

Når man har avgjort hvem som skal begynne, kaster han terningen, og flytter sin brikke så mange ruter fremover fra START som terningen viser øyne. Selv om man får seks, får man ikke lov til å kaste flere ganger.

Så følger de andre i tur og orden.

Hvis man kommer til en rute hvor det står en brikke fra før, setter man bare sin egen brikke ved siden av ruten til den første brikken har flyttet videre.

Når man kommer til en svart rute, må man følge de forskriftene som står på brettet. Det kan bli mange vanskeligheter og forsinkelser før man kommer til MÅL, men gi ikke opp.

Når man kommer til en av de svarte rutene, må man følge forskriftene nedenfor:

- Nr. 7. Cellulosen må kokes lenger før den er ferdig. Stå over 1 kast.
- » 13. Det er flis i cellulosen, gå tilbake til nr. 11.
- » 16. Det må settes til mer farve i hollenderen, gå tilbake til nr. 14.
- » 17. Alle kummer skal tomkjøres, rykk frem til nr. 33.
- » 21. Massens malgrad må bestemmes, stå over 1 kast.
- » 23. Papirets gramvekt må innstilles, stå over 1 kast.
- » 25. Viren må dampes ren for bek, stå over 1 kast.
- » 29. } Fillekjøring. - Rykk
- » 32. } tilbake til nr. 15. Se
- » 37. } anmerkning nedenfor
- » 43. Papiret må analyseres på laboratoriet, stå her til du får seks. (Man har bare lov til å kaste en gang hver gang man er for tur).
- » 47. Det er en feil i skipningsdokumentene, stå over 1 kast.

Anmerkning: Ingen skal rykke tilbake mer enn en gang p. g. a. «fillekjøring». Hvis man har vært på et av nummerne: 29 — 32 — 37 en gang, og har rykket tilbake til nr. 15, trenger man ikke å rykke tilbake igjen hvis man kommer på nr. 29 — 32 eller 37 neste gang også, men fortsetter spillet videre.

God
jul!